

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ НАГРОМАДЖЕННЯ БАГАТСТВА ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ РЕАЛІЗОВАНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ

Розраховано показники динаміки та досліджено регіональну структуру номінального та реального ВВП, абсолютних чистих та скоригованих чистих заощаджень, сукупного, медіанного, фінансового та нефінансового багатства, багатства на одну дорослу особу і проведено аналіз отриманих результатів. У короткостроковому (2015–2016 рр.) та довгостроковому (2006–2016 рр.; 1980–2016 рр.) періодах виявлено позитивну тенденцію зростання багатства у світі. Об'єктивність оцінки даних дозволила обґрунтувати можливість виникнення обережного прогнозу зберігання позитивної тенденції зростання світового багатства протягом наступних 5–6 років (2016–2022 рр.). Виявлено поступове зростання частки країн, що розвиваються, у структурі світового багатства, що викликане високими темпами приросту їх номінального ВВП та сукупного багатства.

Ключові слова: *розвиток світової економічної системи, економічний потенціал, багатство, світові тенденції.*

Постановка проблеми. Суттєве зростання світового багатства упродовж останніх 36 років (1980–2016 рр.), супроводжувалося нерівномірним його розподілом серед економік світу. Зважаючи на це, постає питання про роль та місце історико-географічних регіонів та окремих країн у світових процесах створення та накопичення багатства. Світова економіка розглядається як єдина система, у якій локальні макроекономічні системи безперервно взаємодіють між собою, трансформуються та адаптуються до нових постійно мінливих соціально-економічних викликів. Розвиток національних економік, хоча і є індивідуальним, проте стає залежним від процвітання інших країн чи світової економічної системи в цілому, оскільки, економічне зростання в одній країні, може породжувати рушійні сили до зростання благополуччя в іншій, формуючи нові точки економічного розвитку, і, навпаки, призводити до стагнації чи криз. Дослідження тенденцій нагромадження багатства у світі дає можливість краще зрозуміти рушійні сили розвитку та причини регресу в окремих національних макроекономічних системах, а як наслідок – сформувати актуальну індивідуальну стратегію економічного розвитку та подальший вектор руху для України. У рамках дослідження ми акцентуємо увагу як на проблемі створення сукупного світового багатства суспільства, так і на проблемі створення тієї його частини, яка перебуває у власності домогосподарств, оскільки ці показники наочно відображають рівень розвитку світової макроекономічної системи.

Огляд і аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним із вагомих макроекономічних індикаторів, який використовується для дослідження тенденцій нагромадження багатств вітчизняними та іноземними вченими, є показник ВВП. Важко уявити будь-який макроекономічний аналіз без залучення цього показника. У цьому аспекті потрібно згадати праці В. Гейця «Бар'єри на шляху розвитку промисловості на інноваційній основі і можливості їх подолання» [3], В. Вишневого «Використання податково-бюджетних інструментів розвитку соціальної сфери регіонів в умовах

неоіндустріалізації» [1], А. Гальчинського «Формування ефективності стратегії соціальних перетворень» [2], А. Гриценка «Економіка України на шляху до інклюзивного розвитку» [4] та інших вітчизняних науковців. А. Гальчинський оцінював багатства при визначенні перспектив розвитку макроекономічних систем і переходу до постіндустріального суспільства, В. Геєць – в аспекті розгляду викликів та суперечностей, які стоять перед Україною в сучасному складному періоді її розвитку, В. Вишневський аналізував ВВП як інструмент для пошуку можливостей розвитку макроекономічної системи в умовах неоіндустріалізації, А. Гриченко досліджував його динаміку при виявленні потенційних шляхів економічного та соціального розвитку.

Метою статі є виявлення та дослідження світових тенденцій нагромадження багатств світовою макроекономічною системою, історико-географічними регіонами, суб-регіонами та країнами.

Результати дослідження. Дослідження тенденцій нагромадження та використання багатства спрямоване на розгляд макроекономічних індикаторів, які дозволяють зрозуміти сучасну сутність світової економічної системи. Найбільш повно потребам нашого дослідження відповідають такі з них: сукупне багатство домогосподарств, багатство на одну дорослу особу, медіанне багатство, фінансове та нефінансове багатство, реальний та номінальний валовий внутрішній продукт (ВВП), обсяг чистих та скоригованих чистих заощаджень. Необхідно також відзначити, що не існує єдиного універсального показника, який дозволив би у повному обсязі оцінити реальний розвиток суспільства та його потенціал нагромадження багатства. Кожен із перелічених вище показників відображає лише певний аспект того стану, якого в сучасному розвитку досягла макроекономічна система, що разом з іншими показниками дозволяє розширити уявлення про те, як саме та у яких обсягах продукується, нагромаджується та споживається багатство у світі.

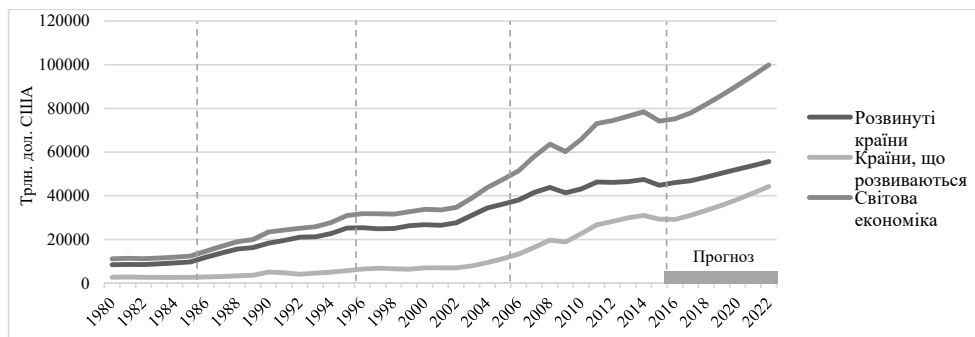

Рис. 1. Динаміка номінального ВВП у світі, 1980–2022 рр.
(побудовано автором на підставі [7])

У 2016 р. світовий номінальний ВВП (nominal GDP) становив 75,29 трлн дол. США, що на 1,45 в. п., або 1,08 трлн дол. США, більше порівняно з минулим роком (рис. 1). У структурі згаданого показника частка розвинутих країн займає 61,2%, або 46,08 трлн дол. США, а країн, що розвиваються, – 38,79%, або 29,2 трлн дол. США. Слід зазначити, що зростання світового ВВП у 2016 р. відбулося за рахунок розвинутих країн, приріст зазначеного показника у яких становив 2,7 в. п., або 1,2 трлн дол. США. Відповідно, країни, що розвиваються, показали від’ємний приріст – 0,44 в. п. або 0,13 трлн дол. США. Тоді як світовий реальний ВВП (real GDP) зріс на 1,457 в. п., або 1,05 трлн дол. США, і становив 73,2 трлн дол. США [7; 6].

У довгостроковому періоді 2006–2016 рр. в цілому спостерігалася позитивна тенденція зростання світового номінального ВВП із середньорічним приростом 4,44 в. п., або 2,5 трлн дол. США, а в період 1980–2016 рр. – 5,6 в. п., або 1,78 трлн дол. США.

Негативна динаміка спостерігалася лише у 1982, 1997, 1998, 2001, 2009 та 2015 рр., а найбільші падіння зазначеного показника у світі було зафіксовано у 2009 р. – 3,37 трлн дол. США та 2015 р. – 4,3 трлн дол. США, це відбулося переважно за рахунок падіння обсягу номінального ВВП у розвинутих країнах (2009 р. – 2,49 трлн дол. США, 2015 р. – 2,65 трлн дол. США), а не за рахунок країн, що розвиваються (2009 р. – 0,88 трлн дол. США, 2015 р. – 1,67 трлн дол. США). При цьому такі явища не суттєво позначалися на обсягу та динаміці світового ВВП, що дозволяло майже завжди вийти на докризовий рівень кожного наступного року, і лише падіння 2015 р. (4,3 трлн дол. США) є винятком.

З урахуванням певних позитивних змін, що відбуваються у світовій економіці у період 2016–2017 рр., та враховуючи прогнози швейцарського фінансового конгломерату Credit Suisse, виникає можливість обережного прогнозу збереження позитивної тенденції зростання світового багатства з очікуваним обсягом номінального ВВП близько 100 трлн дол. США [8], що на 32,78 в. п., або 24,69 трлн дол. США, буде більшим, порівняно з 2016 р. Слід відзначити, що хоча окремі країни показують негативну тенденцію зростання багатства, в цілому світова макроекономічна система характеризується як стабільна, а її потенціал економічного розвитку переважно використовується ефективно.

Окремо слід зазначити, що сукупний світовий номінальний та реальний ВВП дозволяє охарактеризувати світові тенденції нагромадження багатства в цілому, проте не дає можливості визначити рушійні сили такого зростання. Для більш ґрунтовного дослідження необхідно визначити, яку частку займають розвинуті країни та країни, що розвиваються у цьому процесі. Слід відзначити, що у 1980 р. частка, яку займали розвинуті країни у структурі світового номінального ВВП, становила 75,28, а у 2008 р. – 78,6%, проте у 2016 р. їхня частка зменшилася до 61,0%. Сьогодні світова економічна система перебуває в активній фазі трансформаційних соціально-економічних змін, як наслідок, змінюється структура і тенденції нагромадженого у світі багатства. Поступове зниження частки, яку займають розвинуті країни у структурі та прирості світового ВВП, викликане переважно зміцненням позицій країн, що розвиваються. І хоча традиційно розвинуті країни демонструють більший абсолютний приріст ВВП, внесок країн, що розвиваються, у нагромадження світового багатства через їх високі темпи приросту не варто недооцінювати.

Підтвердженням цього є зростання показника середньорічного абсолютного приросту номінального ВВП серед країн, що розвиваються. У період 1980–2008 рр. середньорічний показник абсолютного приросту ВВП у розвинутих країн становив близько 1,26 трлн дол. США, а для країн, що розвиваються – 0,61 трлн дол. США. Однак у період 2008–2016 рр., ситуація кардинально змінилася, і цей показник у країнах, що розвиваються (1,42 трлн дол. США), став випереджати аналогічний показник розвинутих країн (0,5 трлн дол. США). І хоча у 2016 р. абсолютний приріст порівняно з минулим роком для країн, що розвиваються, був від'ємний – 131,4 млрд дол. США, а для розвинутих країн додатний – 1212,6 млрд дол. США, навіть у короткостроковій перспективі ситуація буде іншою. Враховуючи світові тенденції та прогноз МВФ щодо зростання світового ВВП у період 2016–2022 рр., виникає можливість обережного прогнозу із середньорічним приростом ВВП у розвинутих країнах близько 1,5 трлн дол. США, а для країн, що розвиваються – 2,13 трлн дол. США. Очікується, що у 2022 р. цей показник досягне свого історичного максимуму – 3 трлн дол. США, що буде вдвічі більшим за аналогічний показник для розвинутих країн (1,78 трлн дол. США).

У довгостроковому періоді темпи економічного зростання та капіталізації в країнах, що розвиваються, принаймні удвічі випереджають темпи розвинутих країн, проте динаміка зростання є нерівномірною. Розвинуті країни залишають за собою мажоритарну частку у формуванні світового ВВП, однак за темпами щорічного абсолютного приросту вони поступаються країнам, що розвиваються, які упродовж останніх 10 ро-

ків зростають надзвичайно високими темпами. Усе чіткіше спостерігається тенденція до вирівнювання ролі країн, що розвиваються, до паритету з розвинутими країнами за їх внеском у приріст світового багатства. Можна припустити, що у короткостроковій перспективі 2016–2022 рр. частка останніх у структурі світового ВВП зменшиться до 55,7%, а країн, що розвиваються, зросте до 44,3%. У довгостроковій перспективі, при збереженні поточних тенденцій, можна припустити, що частка розвинутих країн та країн, що розвиваються, в структурі формування світового ВВП дійде до паритету у 2027 р.

Таблиця 1

Динаміка ВВП регіонів та їхня частка у світовому ВВП, 1986-2022 рр.*

Регіон	ВВП за 1986 р., млрд дол. США	Частка у світовому ВВП за 1986 р., %	ВВП за 1996 р., млрд дол. США	Частка у світовому ВВП за 1996 р., %	ВВП за 2006 р., млрд дол. США	Частка у світовому ВВП за 2006 р., %	ВВП за 2016 р., млрд дол. США	Частка у світовому ВВП за 2016 р., %	Прогнозований ВВП за 2022 р., млрд дол. США	Прогнозована частка у світовому ВВП, 2022 р., %
Західна Півкуля	5772,18	39,34	10804	33,92	18439,9	35,8	25202,2	33,48	32608,9	32,62
У тому числі										
Південна Америка	574,38	39,15	1531,53	4,81	2016,15	3,91	3577,4	4,75	5023,9	5,03
Північна Америка	5144,01	35,06	9171,49	28,8	16225,6	31,53	21246	28,22	27050	27,06
Карібський басейн	24,25	0,16	44,8	0,14	89,74	0,17	134,9	0,17	184,1	0,18
Центральна Америка	29,54	0,21	56,2	0,18	108,43	0,21	244,27	0,32	350,7	0,35
Африка	401,99	2,74	733,57	2,3	1257,92	2,44	2184,3	2,9	3286,1	3,29
У тому числі										
Північна Африка	169,37	1,15	218,18	0,68	387,91	0,75	671,8	0,89	909,1	0,91
Африка на південь від Сахари	232,6	1,58	515,4	1,62	870	1,69	1512,525	2,01	2376,97	2,38
Азія і Океанія	3532,3	24,07	8900	27,95	12897,3	25,06	26515	35,22	38515	38,53
У тому числі										
Східна Азія	2618,05	17,84	6753,3	21,2	8902,9	17,3	18428	24,48	25973	26
Центральна Азія і Кавказ	102,9	0,7	298,2	0,94	717,9	1,39	1188,5	1,58	1565,1	1,57
Південна Азія	331,2	2,26	552,7	1,73	1205,8	2,34	2877,7	3,82	4925	4,9
Південно-Східна Азія	266	1,8	790	2,5	1165,6	2,26	2551,9	3,39	4052,9	4,05
Острови в Тихому океані (Меланезія, Мікронезія та Полінезія)	5,423	0,036	11,151	0,03	13,228	0,026	27,955	0,037	39,953	0,04
Австралія та Нова Зеландія	209,05	1,4	494,66	1,55	891,7	1,73	1440,9	1,91	1959,3	1,96
Європа	4537,97	30,93	10808,8	33,94	17459,8	33,93	18971,4	25,2	22230,5	22,24
У тому числі,										
Західна Європа	4361,23	29,72	9913	31,13	15193,8	29,53	16157	21,46	18339,5	18,35
Східна Європа	176,75	1,2	895,8	2,8	2266	4,4	2814,3	3,74	3890,97	3,89
Близький Схід	428,17	2,92	600,58	1,9	1383,3	2,68	2352,9	3,12	3249,45	3,25
Усього	14672,7	100	31847,2	100	51457,5	100	75278	100	99956,4	100

* Джерело: побудовано автором на підставі [7].

Поглиблюючи дослідження світових тенденцій нагромадження та використання багатства, ми звертаємося до регіональної структури показника світового номінального ВВП (табл. 1). Аналізуючи регіональну структуру цього показника, бачимо, що найбільшу частку у його формуванні займає Північна Америка – 28,2%, або 21,2 трлн дол. США. Друге місце – за Східною Азією. Варто відзначити, що за останні десять років Східна Азія збільшила обсяг свого ВВП більше ніж удвічі – з 8,9 трлн дол. США у 2006 р. до 18,43 трлн дол. США у 2016 р., що склало 24,48% від світового ВВП і вивело її на друге місце, що дозволило випередити країни Західної Європи. Третє місце належить країнам західної Європи, частка яких становить 21,46%, або 16,57 трлн дол. США. У сумі за останній рік ці три регіони створили близько 74,14% світового ВВП. При збереженні поточних темпів зростання виникає можливість обережного прогнозу, згідно з яким у 2022 р. за Східною Азією збережеться статус другого регіону у світі за обсягом номінального ВВП з часткою близько 25,98% від світового ВВП, або 25,97 трлн дол. США. Відповідно країни Північної Америки будуть залишатися світовим лідером з часткою 27,06%, або 27,05 трлн дол. США. Країнами-лідерами за рівнем номінального ВВП у 2016 р. є Сполучені Штати Америки – 18,57 трлн дол. США, Китай – 11,22, Японія – 4,94, Німеччина – 3,47, Великобританія – 2,63, Франція – 2,46, Індія – 2,26, Італія – 1,85, Бразилія – 1,8, Канада – 1,53 трлн дол. США [7].

У 2016 р. сукупне багатство домогосподарств (total wealth) у світі оцінювалось у 255,7 трлн дол. США [8], що на 1,37 в. п. або 3,45 трлн дол. США, більше порівняно з минулим роком і вдвічі більше, ніж у 2000 р. – 117 трлн дол. США. Слід зазначити, що обсяг світових багатств упродовж останніх 26 років переважно зростав із середньорічним темпом зростання 5,28 в. п. Негативна динаміка була зафіксована лише у 2001 р. (2,28 в. п., або 2,6 трлн дол. США), 2008 р. (12,58 в. п., або 27,7 трлн дол. США) та 2014 р. (1,27 в. п., або 3,24 трлн дол. США). Найбільший відносний приріст світових багатств був зафіксований у 2003 р. – 19,1 в. п., або 23,76 трлн дол. США. Проте лідером за абсолютним приростом був 2006 р. – 24,48 трлн дол. США.

Таблиця 2

Динаміка регіональної структури сукупного накопиченого домогосподарствами багатства, 2015–2016 рр.*

Регіон	Багатство за 2016 р., млрд дол. США	Частка у світовому багатстві станом на 2016 р., %	Абсолютний приріст / зменшення багатства, 2015–2016 рр., млрд дол. США	Темп відносного приросту / зменшення багатства, 2015–2016 рр., в. п.	Багатство на душу дорослого населення, 2016 р., дол. США	Абсолютний приріст / зменшення багатства на душу дорослого населення, 2015–2016 рр., дол. США	Темп відносного приросту / зменшення багатства на душу дорослого населення, 2015–2016 рр., в. п.
Європа	73305	28,67	- 1,754	- 2,34	125460	- 3046	- 4,02
Північна Америка	92381	36,13	- 0,425	- 0,46	337078	- 5224	13,88
Латинська Америка	7561	2,96	0,1	1,34	18442	- 66	- 20,73
Африка	2503	0,98	- 0,093	- 3,58	4261	- 275	- 13,55
Азіатсько-Тихоокеанський регіон	53465	20,09	7,507	16,33	46325	5820	6,63
Китай	23393	9,15	0,576	2,52	22864	351	2,85
Індія	3099	1,11	- 0,348	- 10,1	3835	- 517	- 18,51
Усього	255708	100	5,563	2,22	52819	387	2,29

*Джерело: побудовано автором на підставі [8].

За регіональною структурою найбільше світових багатств зосереджено у Північній Америці (92,38 трлн дол. США) та країнах Європи (73,3 трлн дол. США) (табл. 2). На Азіатсько-Тихоокеанський регіон припадає 53,46 трлн дол. США, що виводить його на третє місце за обсягом накопиченого багатства, з випередженням країн Латинської Америки (7,56 трлн дол. США) та Африки (2,5 трлн дол. США). Слід зазначити, що Китай та Індія не входять до структури Азіатсько-Тихоокеанського регіону і розглядаються окремо, а їх багатство станом на 2016 р. становить 23,39 та 3,09 трлн дол. США відповідно. У поєднанні з країнами Азіатсько-Тихоокеанського регіону це виводить Азіатський регіон та Океанію на друге місце за обсягом накопичених багатств з показником 79,9 трлн дол. США.

У 2016 р. зростання світових багатств відбулося за рахунок приросту в Північній Америці (1,98 в. п.) та Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (8,3 в. п.). Якщо абсолютне зростання багатств у Північній Америці за 2015–2016 рр. відбулося за рахунок США (1,7 трлн дол. США), то в Азіатсько-тихоокеанському регіоні лідером стала Японія з найбільшим світовим абсолютним та відносним приростом у 3,9 трлн дол. США, або 19 в. п. Сформовані в Японії нові рушійні сили та точки економічного зростання, дозволяють нам припустити, що, незважаючи на більше ніж два десятиліття домінування спаду та стагнації над зростанням, обумовленого переважно високим обсягом боргів та від'ємним сальдо торгового балансу, країна змогла ефективно використати свій потенціал економічного розвитку. Усі інші регіони показали негативну тенденцію зростання багатств.

Країнами, які мають найбільшу частку у структурі світового багатства, є США – 33,2% (84,78 трлн дол. США), Японія – 9,4 (24,07 трлн дол. США), Китай – 9,1 (23,39 трлн дол. США), Великобританія – 5,5 (14,1 трлн дол. США), Німеччина – 4,9 (12,42 трлн дол. США), Франція – 4,7 (11,89 трлн дол. США), Італія 3,9 (9 трлн дол. США), Канада – 3% (7,6 трлн дол. США). Загалом у володінні наведених вище восьми країн близько 73,7% усього світового багатства домогосподарств.

За рівнем найбільшого абсолютного приросту багатства лідерами стали: Японія – 3,89 трлн дол. США, Сполучені Штати Америки – 1,65 трлн дол. США, Німеччина – 340 млрд дол. США, Франція – 152 млрд дол. США, Канада – 142 млрд дол. США, Нова Зеландія – 123 млрд дол. США, Індонезія – 106 млрд дол. США та Бразилія – 101 млрд дол. США. Найбільший відносний приріст був зафіксований у Японії – 19,3 в. п., Новій Зеландії – 14,1 в. п., Гонконгу – 8,1 в. п., Чехії – 6,78 в. п., Індонезії – 6,37 в. п. та Ірландії – 5,19 в. п. Найбільших абсолютних втрат багатств у 2016 р. зазнали Великобританія – 1,52 трлн дол. США, Китай – 679 млрд дол. США, Росія – 198 млрд дол. США, Мексика – 200 млрд дол. США, Аргентина – 175 млрд дол. США, Тайвань – 172 млрд дол. США, Швейцарія – 145 млрд дол. США, Італія – 102 млрд дол. США. За відносними втратами багатств список лідерів очолила Аргентина – 27,26 в. п., Україна – 18,52, Росія – 14,96, Єгипет – 11,14, Мексика – 10,98, Великобританія – 9,72, Колумбія – 5,29, Малайзія – 5,2, Тайвань – 5,11 і Туреччина – 5,11 в. п.

У 2016 р. показник багатства на одну дорослу особу у світі в середньому становив близько 52,8 тис. дол. США [8]. Починаючи з 2000 р. динаміка зростання багатств на одну дорослу особу в цілому була позитивна. Найбільше падіння було зафіксоване в період світової фінансової кризи 2008 р. – 7,45 трлн дол. США, або 14,18 в. п. У 2016 р. лідерами за обсягом багатства на одну дорослу особу залишаються Північна Америка та країни Європи – 337 та 125 тис. дол. США відповідно. За регіональною структурою у 2016 р. приріст цього показника спостерігався лише у Північній Америці (0,8 в. п., або 2,9 тис. дол. США) та Азіатсько-Тихоокеанському регіоні (6,5 в. п., або 2,8 трлн дол. США). Усі інші регіони показали негативний приріст: Європа – 1,7 в. п., або 2,27 дол. США, Латинська Америка – 5,68 в. п., або 1,1 дол. США, Африка – 7,47 в. п. або 344 дол. США. Лідерами за рівнем багатств на душу дорослого населення у 2016 р. є:

Швейцарія – 561,84 тис. дол. США, Ісландія – 408,9 тис. дол. США, Люксембург – 316,5 тис. дол. США, Австралія – 375,5 тис. дол. США, Сполучені Штати Америки – 344,7 тис. дол. США, Норвегія – 312,3 тис. дол. США, Нова Зеландія – 298,9 тис. дол. США, Великобританія – 288,8 тис. дол. США, Сінгапур – 276,8 тис. дол. США та Бельгія – 270,6 тис. дол. США.

Аналітичний інтерес викликає структура показника багатства на одну дорослу особу. У середньому у світі на одну дорослу особу припадає близько 33,5 тис. дол. США фінансового багатства (financial wealth per adult) та 27,96 тис. дол. США нефінансового (non-financial wealth per adults), а обсяг боргів (англ. **debt per adult**) становить 8,66 тис. дол. США. Регіонами з найбільшими показниками фінансового багатства на одну дорослу особу є Північна Америка (276 тис. дол. США) та країни Європи (66,4 тис. дол. США). Відповідно, за показником нефінансового багатства лідерами залишаються Північна Америка (117 тис. дол. США) та країни Європи (81 тис. дол. США), а обсяг боргів на одну дорослу особу становить 56,5 та 21,9 дол. США відповідно. Медіанне багатство для Північної Америки становить 49,5 тис. дол. США, а для країни Європи 11,3 тис. дол. США. Це означає, що середньостатистичний житель Північної Америки (США, Канада) має у володінні на 38,2 тис. дол. США більше багатств порівняно із середньостатистичним жителем Європейського регіону.

Лідерами за обсягом фінансового багатства в структурі душевого багатства на одну дорослу особу є: Швеція 385,9 тис. дол. США, Сполучені Штати Америки – 287,8 тис. дол. США, Канада – 270,1 тис. дол. США, Данія – 206,9 тис. дол. США, Люксембург – 191,69 тис. дол. США, Австралія – 186 тис. дол. США, Нідерланди – 183 тис. дол. США, Сінгапур – 180,4 тис. дол. США, Великобританія – 176,9 тис. дол. США та Швейцарія – 176,6 тис. дол. США. Найбільше нефінансового багатства зосереджено в таких країнах: Ісландія – 326,78 тис. дол. США, Швейцарія – 319,2 тис. дол. США, Австралія – 286,9 тис. дол. США, Норвегія – 285,9 тис. дол. США, Люксембург – 208,1 тис. дол. США, Нова Зеландія – 191,25 тис. дол. США, Франція – 169,7 тис. дол. США, Великобританія – 160,7 тис. дол. США, Ірландія – 156,5 тис. дол. США та Канада – 151,4 тис. дол. США.

Країни – лідери за медіанним багатством на душу дорослого населення: Швейцарія – 244 тис. дол. США, Ісландія – 188 тис. дол. США, Австралія – 162,8 тис. дол. США, Бельгія – 154,8 тис. дол. США, Нова Зеландія – 135,75 тис. дол. США, Норвегія – 135 тис. дол. США, Люксембург – 125,4 тис. дол. США, Японія – 120,49 тис. дол. США, Великобританія – 107,8 тис. дол. США та Італія – 104,1 тис. дол. США. Високий рівень медіанного багатства свідчить про рівномірність його розподілу та високий рівень благополуччя членів суспільства. Країнами з найбільшим душевим боргом є Швейцарія – 143,36 тис. дол. США, Норвегія – 98,49 тис. дол. США, Австралія – 98 тис. дол. США, Данія – 96,8 тис. дол. США, Люксембург – 83,3 тис. дол. США, Нідерланди – 76,37 тис. дол. США, Ісландія – 66,16 тис. дол. США, Швеція – 59,27 тис. дол. США, Сполучені Штати Америки – 56,7 тис. дол. США, Сінгапур – 54,76 тис. дол. США. Незважаючи на високий обсяг боргу, ці країни можна охарактеризувати як багаті. Ми робимо висновок, що їх становлення як країн з високим рівнем достатку обумовлено передусім ефективними інститутами і ефективною стратегією економічного й соціального розвитку, які дозволили позичковому капіталу стати важливим фактором у реалізації їх потенціалу розвитку та досягнути високих показників економічного зростання, благополуччя суспільства в цілому.

Описані вище тенденції досить чітко співвідносять із показником приватних осіб з дуже великим капіталом (англ. Ultra-High Net Worth Individual), згідно з яким найбільша кількість ультрабагатих людей зосереджена в країнах Північної Америки – 73 тис., Європі – 49,6 та Азії – 46 тис. При збереженні поточних тенденцій нагромадження багатства у світі у 2026 р. найбільший приріст багатих людей буде відбуватись у країнах Азії і складе 91,36 в. п. або, 42 тис. осіб [9]. Це говорить про стрімкий обсяг накопичення багатств у країнах Азії та реалізації економічного потенціалу розвитку даного регіону.

Динаміка чистих світових заощаджень, 1970–2015 рр.*

Рік	Чисті заощадження, трлн дол. США	Частка, чистих заощаджень у світовому ВВП, %	Коефіцієнт відносного приросту / зменшення чистих заощаджень	Абсолютний приріст / зменшення чистих заощаджень, трлн дол. США
1970	0,745	26,96	–	–
1980	2,913	26,07	3,9101	2,168
1990	5,635	25,7	1,9344	2,722
2000	8,55	25,4	1,5173	2,915
2001	7,686	25,57	0,8989	-0,864
2002	7,849	24,28	1,0212	0,163
2003	8,937	724,71	1,1386	1,088
2004	10,46	25,57	1,1704	1,523
2005	11,516	25,98	1,1009	1,056
2006	12,897	26,65	1,1199	1,381
2007	14,89	26,86	1,1545	1,993
2008	16,238	26,1	1,0905	1,348
2009	14,239	23,95	0,8769	-1,999
2010	16,542	24,81	1,1617	2,303
2011	18,845	24,86	1,1392	2,303
2012	19,385	24,72	1,0286	0,54
2013	20,075	24,7	1,0355	0,69
2014	20,774	24,81	1,0348	0,699
2015	19,661	24,89	0,9464	-1,113
У середньому	12,519	25,399	1,29	1,0508

* Джерело: побудовано автором на підставі [5].

Упродовж останніх 35 років частка чистих заощаджень (gross domestic saving) у структурі світового ВВП, майже незмінювалась і коливалась у межах від 23,95 до 26,96% з показником 25,4% у середньому (табл. 3). Однак в абсолютних значеннях обсяг чистих заощаджень суттєво зростає, що обумовлено зростанням світового ВВП. Станом на 2015 р. абсолютний обсяг світових чистих заощаджень склав 19,66 трлн дол. США, що на 5,36 в. п. менше порівняно з 2014 р. При цьому їх відносна частка у світовому ВВП зросла на 0,08 в. п. Таке явище викликано падінням світового ВВП. Динаміку абсолютного приросту чистих накопичень можна оцінити як позитивну. І хоча у 2009 р. показник абсолютних чистих заощаджень зазнав суттєвого падіння (2 трлн дол США), вже наступного року цей показник вийшов на докризовий рівень. Незважаючи на падіння цього показника у 2001, 2009 та 2015 рр., у середньому приріст абсолютних чистих заощаджень становив 1,058 трлн дол. США щорічно. Країнами – лідерами за часткою чистих заощаджень у структурі ВВП на 2015 р. є: Макао – 64,33%, Катар – 58,26, Бруней – 54,77, Люксембург – 53,57, Ірландія – 53,4, Сінгапур – 52,69, Суринам – 49,39, Китай – 48,88, Габон – 48,6%. За неповним списком 2016 р., у якому відсутні дані для таких країн, як Китай, Швейцарія, Кувейт та Бахрейн, лідерами за показником чистих заощаджень у структурі ВВП країни є Макао – 63,12%, Суринам – 55,62, Люксембург – 54,44, Ірландія – 53,18, Сінгапур – 51,2, Катар – 51,1, Габон – 45,93, Бруней – 43,28, Панама – 41,7, Алжир – 39,97 і Тайланд – 36,7%. Однак за показниками абсолютних заощаджень лідерами у 2016 р. стають: Німеччина – 926,3 млрд дол. США, Індія – 654 млрд дол. США, Франція – 519 млрд дол. США, Південна Корея – 508,13 млрд дол. США, Великобританія – 394,9 млрд дол. США, Італія – 378,6 млрд дол. США, Росія – 366,419 млрд дол. США, Індонезія – 326,9 млрд дол. США, Канада – 313,7 млрд дол. США, Іспанія – 287,27 млрд дол. США, Бразилія – 283,95 млрд дол. США, Австралія – 280,9 млрд дол. США, Нідерланди – 235,4 млрд дол. США та Мексика – 224,54 млрд дол. США. Зважаючи на відсутність показників для певних країн та минулі тенденції, до списку лідерів у 2016 р. також має увійти Китай.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз сучасних світових тенденцій нагромадження та використання багатства дозволяє отримати такі результати:

1. Виявлено позитивну тенденцію зростання багатства у світі у довгострокових періодах 2006–2016 рр. та 1980–2016 рр. У короткостроковому періоді 2014–2016 рр. переважала негативна тенденція, якій, однак, була властива висока волатильність, що викликано переважно суттєвим зменшенням обсягу багатств у 2014–2015 рр., а зростання 2016 р., хоча і компенсувало падіння багатства, проте не дозволило вийти на докризовий рівень. Зважаючи на переважно позитивну тенденцію зростання світового багатства, запропоновано імовірний прогноз подальшого зростання світового багатства протягом наступних п'яти років (2017–2022 рр.).

2. Встановлено, що близько 74,17% всіх світових багатств щорічно створюється у трьох регіонах: Північній Америці (США, Канада), країнах Західної Європи та Східній Азії. Лідерами за показником номінального ВВП у світі є Сполучені Штати Америки – 18,87 трлн дол. США, Китай – 11,22 трлн дол. США, Японія – 4,94 трлн дол. США, Німеччина – 3,47 трлн дол. США та Великобританія – 2,63 трлн дол. США. У короткостроковому періоді (2013–2016 рр.) виявлено позитивну тенденцію зростання сукупного світового багатства домогосподарств, якій була властива незначна волатильність, що викликано переважно падінням світового ВВП у 2014 р. Проте у довгостроковому періоді (2000–2016 рр.) простежується чітка позитивна тенденція зростання світового багатства із суттєвим приростом у 118,6 в. п. порівняно з 2000 р. Слід зазначити, що у структурі показника багатства на одну дорослу особу в світі, фінансове багатство переважає обсяги нефінансового, хоча і незначно. Спостерігається поступове зменшення частки, яку займають розвинуті країни у структурі щорічного приросту світових багатств, що викликано активним продукуванням та накопиченням багатства країнами, що розвиваються. Це підтверджується динамікою зростання показника приватних осіб з дуже великим капіталом (ультрабагатих людей), передусім у країнах Азіатсько-Тихоокеанського регіону, який характеризується значною часткою країн, що розвиваються у своїй структурі.

3. Виявлено, що упродовж останніх 35 років, частка чистих заощаджень у структурі світового ВВП майже не змінювалася. Проте абсолютний приріст цього показника суттєво зростає, що спричинено переважно зростанням світового ВВП. Незважаючи на суттєве падіння показника чистих заощаджень у світі на 12,62 в. п. у 2009 р., вже наступного року цей показник в абсолютному вимірі вийшов на докризовий рівень. Як наслідок, динаміку абсолютного приросту чистих накопичень можна оцінити як позитивну. Виявлені в результаті дослідження світові тенденції нагромадження багатства дозволяють зробити висновок, що реалізація потенціалу розвитку світовою макроекономічною системою в цілому здійснюється ефективно, що уможливило поступове зростання світового багатства та благополуччя світової макроекономічної системи. Дослідження світових тенденцій нагромадження багатства здійснювалося з метою подальшого зіставлення та виявлення реальних тенденцій нагромадження, споживання та використання багатства в Україні.

Список використаних джерел

1. Вишне夫斯基 В. Промышленная политика: теоретический аспект / В. Вишне夫斯基 // Экономика Украины. – 2012. – № 3. – С. 25–35.
2. Гальчинський А. Формування ефективності стратегії соціальних перетворень / А. Гальчинський // Віче. – 2011. – № 13. – С. 30–35.
3. Геец В.М. Барьеры на пути развития промышленности на инновационной основе и возможности их преодоления / В.М. Геец // Экономика Украины. – 2015. – № 1. – С. 4–25.
4. Гриценко А.А. Економіка України на шляху до інклюзивного розвитку / А.А. Гриценко // Економіка і прогнозування. – 2016. – № 2. – С. 9–23.

5. Data Bank World Development indicators [Електронний ресурс]: офіційний сайт організації «Світовий банк». – Режим доступу: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=NY.GDS.TOTL.CD&country=#>

6. Inflation rate, average consumer's prices [Електронний ресурс]: офіційний сайт спеціальної організації «Міжнародний Валютний Фонд». – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/datamapper/PCPIPCH@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD>

7. Nominal GDP [Електронний ресурс]: офіційний сайт спеціальної організації «Міжнародний Валютний Фонд». – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/datamapper/NGDPD@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD>

8. Research Institute. Global Wealth Report 2016 [Електронний ресурс]: офіційний сайт швейцарської міжнародної фінансової групи «Credit Suisse». – Режим доступу: <http://publications.credit-suisse.com/tasks/render/file/index.cfm?fileid=AD783798-ED07-E8C2-4405996B5B02A32E>

9. The wealth report. The global perspective on prime property and wealth [Електронний ресурс]: офіційний сайт компанії «Knight Frank» Режим доступу: <http://www.knightfrank.com/wealthreport>

References

1. Vyshnevskij, V. *Promyshlennaia polytyka: teoretycheskij aspekt* [Industrial Policy: The Theoretical Aspect]. *Ekonomika Ukrainy* [Ukraine Economy], 2012, no. 3, pp. 25-35.

2. Hal'chyns'kyj, A., *Formuvannia efektyvnosti stratehii sotsial'nykh peretvoren'* [Formation Strategy effectiveness of social transformation]. *Viche* [Veche], 2011, no. 13, pp. 30-35.

3. Heets, V.M. *Bar'ery na puty rozvytyia promyshlennosti na ynnovatsyonnoj osnove y vozmozhnosty ykh preodolenia* [Barriers to the development of industry on an innovative basis and the possibility of overcoming them]. *Ekonomika Ukrainy* [Ukraine Economy], 2015, no. 1, pp. 4-25.

4. Hrytsenko, A.A. *Ekonomika Ukrainy na shliakhu do inkluzyvnoho rozvytku* [Ukraine's economy on the path to inclusive development]. *Ekonomika i prohnozuvannia* [Economy and Forecasting], 2016, no. 2, pp. 9-23.

5. Data Bank World Development indicators (2016). Available at: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&series=NY.GDS.TOTL.CD&country=#> (accessed 25 September 2017).

6. Inflation rate, average consumer's prices (2016). Available at: <http://www.imf.org/external/datamapper/PCPIPCH@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD> (accessed 25 September 2017).

7. Nominal GDP (2016). Available at: <http://www.imf.org/external/datamapper/NGDPD@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD> (accessed 25 September 2017).

8. Research Institute. Global Wealth Report (2016). Available at: <http://publications.credit-suisse.com/tasks/render/file/index.cfm?fileid=AD783798-ED07-E8C2-4405996B5B02A32E> (accessed 25 September 2017).

9. The wealth report. The global perspective on prime property and wealth (2016). Available at: <http://www.knightfrank.com/wealthreport>

Рассчитаны показатели динамики и исследована региональная структура номинального и реального ВВП, абсолютных чистых и скорректированных чистых сбережений, совокупного, медианного, финансового и нефинансового богатства, богатства на одного взрослого человека и проанализированы полученные результаты. В краткосрочном (2015–2016 гг.) и долгосрочном (2006–2016 гг.; 1980–2016 гг.) периодах выявлена положительная тенденция роста мирового богатства. Объективность оценки полученных результатов позволила обосновать возможность возникновения осторожного прогноза сохранения положительной тенденции роста мирового богатства в последующие 5–6 лет (2016–2022 гг.). Выявлен постепенный рост доли развивающихся стран в структуре мирового богатства, что вызвано высокими темпами прироста их номинального ВВП и совокупного богатства.

Ключевые слова: развитие мировой экономической системы, экономической потенции, богатство, мировые тенденции.

The dynamics indicators and the regional structure of nominal and real GDP, absolute net and adjusted net savings, aggregate, median, financial and non-financial wealth, wealth per capita, were research, calculated and analyzed. The positive trend of increasing wealth in the world was found in short-term (2015–2016) and long-term periods (2006–2016, 1980–2016). Objectivity of the data evaluation allowed to substantiate the possibility of a cautious forecast of continue a positive trend of world wealth growth in the next 5-6 years (2016–2022). A gradual increase in the share of developing countries in the structure of world wealth has been revealed, that caused by the high rates of growth of their nominal GDP and aggregate wealth.

Key words: *development of the world economic system, economic potential, wealth, global trends.*

Одержано 14.06.2017.